

Marija Gračaković, Crikvenica, profesorica u mirovini

**Balas, Zlatica,
Sunce znad studenca,
Adamić, Rijeka, 2009.**

VJEČNA VODA

Jeste li tijekom vrućeg ljetnog dana osjetili dugo taženu žeđ i sanjali o nekoliko kapi, gutjalja osvježavajuće tekućine? Što ste prvo poželjeli: *sok, kavu, vino...*? Ne, nego vodu, običnu vodu. To je samo mali primjer koliko nam je voda nužna. Postojala je prije nas, a ostat će i poslije nas. Vječna voda.

Nije stoga čudo da se u mnogim kulturama vjeruje da božanska bića obitavaju u vodi ili da su na neki način blisko povezana s njom. Po starogrčkom vjerovanju i Afroditu, boginja ljubavi, rođena je iz morske pjene. U suvremenoj ikonografiji često se koristi motiv vode kako bi se prikazale snažne emocije, jer su izraziti emotivni učinci koje voda ima na ljude.

Temom vode ozbiljno se pozabavila i Zlatica Balas u svojoj dokumentarno-literarnoj knjizi *Sunce znad studenca*, kojoj je autor naslovnice slikar Marijan Mavrić, a predgovore potpisuju Cvjetana Miletić i Marija Gračaković. Knjiga

SUNCE ZNAD STUDENCA
ZLATICA BALAS

je spoj dokumentarnog i literarnog, te jezični spoj grižansko-belgradskog čakavskog idioma i književnog standarda.

U prvoj cjelini *Sunce znad studenca* autorica dokumentarističkom točnošću i preciznošću opisuje vodene slapove, studence, cisterne koje su se punile iz sabirališta kao i one što su imale živu vodu, jer se *voda vavik iskala i vavik je je falilo*. Opisuje sva mukotrpana, često i uzaludna duboka kopanja i traženja vode, da bi svako selo i zaselak dobili svoju javnu mjesnu cisternu – vodu. Kada bi, uslijed dugih ljetnih žega presušile, tražilo se vodu u udaljenim mjestima, a to je bio *ženski* posao. Za nositi vodu koristile su se dvadeset i pet litarske brente.

Precizno, točno, s godinama nastanka, autorica navodi sva izvorišta, studence, zdence, mjesne cisterne, nazive lokaliteta, mjesne nazove voda (Knezov studenac, Zajamski studenac, Pahovo, Baštićevo, Draga, Štifanova voda...) Iako ih je bilo mnogo, vode je uvijek nedostajalo, a izgradnjom vodovoda *prišlo je vreme da se vikovita želja za boljin ostvari*.

Pričice od vode druga su tematska cjelina u kojoj nam autorica podaruje niz životnih priča, u kojima je najčešće i sama sudionik, vezanih uz vodu, s njom i oko nje.

Treća cjelina naslovljena je *Zvonkova Griškinjica* i ona dokumentaristički i literarno detaljno prati kronologiju zbivanja vezanu uz ideju i ostvaraj zamisli o primorskoj ženi-patnici koja je, uz teško životno breme, strpljivo predano nosila brente dragocjene, nužne tekućine. Uz dokumentaristički pristup potkrijepljen fotografijama autorica nam je ispričala toplu priču o susretima, životu i liku crikveničkoga kipara Zvonka Cara. Ne zamjeram što priča u nekim segmentima djelomično izlazi iz konteksta osnovne teme.

Spomenik primorskoj ženi, podignut 29. 11. 1978., i danas krase središte mjesta Grižane, podsjeća na neki, ne tako davni život našeg kraja, život u slozi, zajedništvu, spremnosti na osobnu žrtvu za doprinos boljitku, ljepoti i skladu nužnom za opstanak i napredak. Zato Primorka s brentom nije samo spomenik ženi već i takvom životu koji se ugasio, izgubio čar zajedništva.

Vodovod je 4. tematska cjelina koja govori o izgradnji vodovoda, o kapljici što život znači, koja je 1976. iz temelja izmijenila život grižansko-belgradskog kraja. Pisana je književnim standardom, a prate je brojne autentične fotografije.

Rječnik manje poznatih čakavskih riječi zaokružuje knjigu u skladnu cjelinu.

Ovom knjigom Zlatica Balas preuzela je zadatak ispričati nam isječke života u primorskome kršu, svome užem zavičaju, priču o vodi. I ona je to obavila. Na svoj način. Istinit, jednostavan i kristalno jasan. Njome vraća doživljaj nestalog života, spaja neprimjetne niti u jedan zajednički čin, te na prikladan i pregledan način obuhvaća dokumentarno i literarno dajući im

značaj veći nego što u prvi mah i slutimo. Trebalo je skupljati, godinama čuvati papiriće, dokumente, zabilješke, fotografije, pohranjivati u sjećanje priče o životu, ljudima, koji su, na svoj način, bili sretni. Ova sreća, nama današnjima, ipak nedostaje.

Postojala je prije nas, ostat će i poslije nas. Vječna voda! Za razliku od ljudi, ona je jedna i nezamjenjiva, a boca od pola litre vode u ruci suvremenog čovjeka postala je simbol svijeta u kojem živimo, mi današnji.